

JURNALUL LITERAR

FOAIE SĂPTĂMÂNALĂ DE CRITICĂ ȘI INFORMAȚIE LITERARĂ

DIRECTOR / G. CĂLINESCU

Inreg. la No. 28 din 19 Dec. 1938 Reg.
Publ. periodice la Trib. S. III C. Iași

Redacția și Administrația / Librăria Ath. Gheorghiu
Iași — Strada Cuza-Vodă No. 54 — Telefon No. 1301

Abonamentul anual / Lei 120
Pentru instituțiuni / Lei 500

Monnier și „prudhomme”-ismul

Nicăieri, revolta artistică împotriva burghezului n'a fost mai violentă și n'a îmbrăcat forme mai diverse, ca în Franța. Protestul împotriva noilor stăpânitori este, prin excelență, atitudine romantică, tradusă liric fie în tema cunoscută a poetului, victimă fatală a societății, fie în forma „dandyismului”, superbă izolare a artistului în fața vulgarității înconjurătoare. Burghezul este tipic anti-estetic: lipsit de fantezie și sensibilitate artistică, el se integrează perfect în banal și cotidian, supunându-se cu entuziasm unui trai conformist și ridicol și îndreptându-și automat toate eforturile vitale spre acumularea de bunuri și comoditate. Apetitul artistic este lesne deschis; începe a se contura în jurul cercurilor literare un fel de personaje grotesc, recunoscut, după fizic și după moral, ca dușmanul implacabil al poeziei.

Musset prezintă secolului pe burghezul care merită: „sur sa plate nuque De porter un éternel bonnet, adică pe bunul frate al perfidiei d-lui Homais, al prostiei însumate Bouvard & Pécuchet sau al odiosului metafizic, Tribulat Bonhommet. Și totuși, tocmai epoca de „burghezificare” — a literaturii, epoca realităților, se arată mai înverșunată împotriva burghezului decât însuși romantismul. E curios cum tocmai literatura faptului cotidian, a documentului insignifiant, arta prozaicului pur, arta populară este obsedată „à rebours” de imaginea plătudinii și a trivialității. S'ar zice auto-flagelare, dacă ne-am gândi la Flaubert; este revolta care sfârșește prin acceptarea realității ca Champfleury, Monnier sau Murger.

Champfleury, adversarul înverșunat al romantismului, se încapăținează să picteze existențe mediocre, tipuri meschine, manii inofensive și comice. După el, artistul nu trebuie să dea înapoi în fața urtului, pentru că așa sunt burghezii. Champfleury e așa de convins de sinceritatea artei sale, încât sfârșește prin a simți influența creaturilor sale în propria sa existență. Așa ajunge el să recomande în

„Jurnalul” său spălături fierbinți pentru picioarele celor bolnavi de guturai și să se extazieze în fața vieții de provincie:

„Je me suis souvent acharné, — mărturisește el —, après les provinciaux à cause de leurs moeurs rapetissés; eh bien! dans ce moment, je bénis le ciel d'avoir vécu vingt ans dans une petite ville. Les jolis mots qu'on y apprend! le charmant argot qu'ont ces braves provinciaux! Cherchez dans toutes les langues, les mortes et les vivantes, celles de l'Orient et celles de l'Occident, du nord et du midi, vous n'y trouverez jamais un mot aussi ingénieux, aussi naïf et aussi coloré que celui-là: Du d'or! pour exprimer la crôte rôtie et luisante d'un petit cochon mis à la broche”.

Cât despre Henry Murger el nu și-a omorât complet eroul din „Scènes de la vie de bohème”, nici mai târziu când încercasă onoreze teoriile lui Champfleury.

Dar adevăratul creator al tipului burghez din vremea aceea, al vestitului Joseph Prudhomme, tip rămas popular până azi, este Henry Monnier.

Fiul unui umil funcționar, Monnier și-a pierdut de timpuriu slujba la ministerul de justiție, rămânând să ducă o viață de boem și să-și încerce norocul în literatură. Din toată producția sa, care, de multe ori, nu depășește nivelul unui simplu comeraj, vom reține „Scènes populaires” și „Mémoires de Joseph Prudhomme”. Monnier dovedește un dar de observație și un talent de caricaturist destul de pronunțat, care scilicet uneori în mijlocul unor detalii mizerabile și lipsite de semnificație. Din lumea schițată de Monnier prin gesturi și vorbe, lume care-l umplea de groază pe Baudelaire, se desprinde, ca o luminoasă întrușurare a grotescului, silueta rotundă a lui Joseph Prudhomme. Rând pe rând îl vedem în fel de fel de situații. „Tout finit par s'éteindre dans la nature”, filosofează el, când i se stinge lumânarea... Nous subissons la loi commune... La Curtea cu Juri, când depune ca martor,

il auzim pierzându-se în fraze banale și pretențioase, îngâmfat de excelența opiniilor sale, laudându-și generozitatea și sfârșind prin elogii regimului și al jandarmiei. Pe stradă își exprimă mici satisfacții gastronomice: „Je n'aime pas les épinards et j'en suis bien aise: je les aimerais, j'en mangerais et je ne puis pas les sentir”. La teatru găsește totul admirabil, dacă își plătește biletul; cu bilete de favoare, spectacolul devine execrabil, etc. etc.

Joseph Prudhomme este o caricatură colosală, care a depășit lumea artistică și revolta romantică și a pătruns în masă, devenind o adevărată figură populară. Nici Homais, nici Bouvard et Pécuchet, nici Tribulat Bonhommet n'au avut această glorie; ei au rămas cunoscuți într'un cerc restrâns, tocmai din pricina calității artistice a lui Flaubert și Villiers de l'Isle Adam. Proza mai ternă, realismul mai accesibil al lui Monnier l-au coborât pe Monsieur Prudhomme până în mijlocul semenilor lui reali, care l-au tratat cu bonomie și indulgență, răpindu-i atmosfera artistică din care fusese creat. Monnier însuși a sfârșit prin a-l accepta, atunci când pune în gura lui Prudhomme următoarele rânduri:

„Vous n'avez que des idées, des opinions, des moeurs, une littérature, des arts, des instincts de tradition: saluez donc Joseph Prudhomme, l'homme de la transition, c'est à dire de la bourgeoisie! Fils de Monsieur Prudhomme voilà votre vrai titre, et non pas fils de Voltaire!”

Popularitatea figurii lui Prudhomme să nu ne facă să uităm o intenție artistică primordială, de care ne amintim și azi, când dăm peste un Prudhomme modern ca Ubu Roi, la care trăsăturile strămoșului s'au adâncit până la monstruos și fantastic. Egoismul și meschineria lui Prudhomme se transformă în ură sălbatecă împotriva omnirii întregi, care îl face pe Ubu să exclame la un moment dat: „Bah! Je tuerais tout le monde et je m'en irai!”

Al. Dimitriu-Păușești

Un limbaj pur

Am discutat cu tânărul nostru colaborator Eugen Coșeriu, a cărui inteligență sprintenă și ardentă e încă una din speranțele revistei noastre, asupra limbajului poetic și am emis părerea că faptul că un Baudelaire ori un Pascoli au scris versuri în limba latină își are tάλcul său. Descărnată de orice întrebuintă în sensul comunicării, limba latină rămâne un vehicul al lirismului celui mai pur. Mai ales adaptată la verșificarea cu cadențe și rime, ca în cântecele goliardice medievale, efectul e surprinzător. Tocmai fiindcă mintea nu mai e așa atentă la conștient, pe care chiar când îl înțelege nu-l mai percepe sub unghiul savoarei verbale, limba latină apare ca o muzică stranie cu atât mai turbătoare cu cât inspirația e mai modernă. Melancolia eminesciană în vers latin are un sunet de harfă. Tendința poetului spre un limbaj închis poate găsi în latina nepractică, susceptibilă de o perfecționare total independentă de uzul vorbirii, un instrument prin care s'ar sparge ca în sânul catolicismului barierele între mișcările inefabile ale limbilor naționale. Poezia ca și credința ar căpăta caracterul universalității pe care îl și are sub raportul substanței. În definiția *Cir-li-lat* și *Lit-llu-gean* din I. Barbu aparțin unei astfel de limbi purificate de orice sediment. Trebuie să amintesc că acum câțiva ani d. N. Tașomir în *Lebede negre* (1936) a făcut o astfel de compunere: *Sub lunae luce, floret fulva Venus / Per foedas urbis vias, omnis homo / Astrorum latro, vagans, sine domo, / Onustus vitae vivit visa tenus*. D. E. Coșeriu s'a entusiasmă de idee și ne-a dat grațioasă poezie de mai jos, de o surprinzătoare muzică mistică.

J. L.

Despre maturitate

Cât de îndepărtată de adevăr ni se pare concepția comună, care întreține dorul de copilărie și adolescență! Atât de des întâlnim figuri melancolice, indivizi roși pe dinăuntru de poarta de a retrăi dulcea copilărie sau adolescența curată, încât o vreme îndelungă am scotocit și noi că un farmec deosebit se degajă din anii cei dintâi ai vieții.

Probabil există în lume un ideal, o aspirație inconștientă care tinde să izbăvească omul de greutatea trecerii prin viață, într'un ținut idealizat, de puritate și calm, suavitate și odihnă. Altfel omul n'ar fi imaginat Paradisul. Dar aspirația către copilărie și oftatul melancolic după anii adolescenței s'a făcut parte din sistemul suflătesc care a născocit Paradisul?

Ne pare adevărat, la prima vedere, că Paradisul este locul unei fericiri identice cu cea a copilăriei, dar întrebarea se pune dacă aspirația către copilărie este tot una cu cea către Paradis, sau, dintr'o comună determinare, omul a răsturnat sensurile și ia de frumos și de dorit, ceace nu-i decât de respins.

Ne amintim că imaginile care reprezintă Paradisul ne dau câte numeroase de îngeri și stoluri de îngerași, dar în același timp convoiuri de oameni bătrâni ale căror bărbii venerabile ne reamintesc patriarhii înțelepciunii. Îngerii fac parte din organizațiile cerești ale lui Dumnezeu, iar bătrânii sunt fericirii admisi în Paradis, cei cărora le este dat să se bucură de liniște și curățenie. Sufletul muritorului admis în Rai nu este reprezentat de imaginația omului în persoana unui bătrân ajuns la o vârstă adâncă. El va avea a se bucura de toate aspectele Paradisului și toate fericirile promise pe când trăia și sufletul aspira inconștient la ele. La decururile senine și luminoase, menite a încânta privirile, se adaugă drăgălășenia îngerilor, ale căror chipuri rotocfe și roze, ai căror ochi albaștri și zâmbet feciorelnic adaugă un farmec în plus. Imaginația a hărăzit îngerilor, care reprezintă și sufletul copiilor neprihăniți,

morți înainte de vreme, un rol decorativ sau cel mult unul subaltern, de vreme ce ei sunt însărcinați a vesti lumii judecata de-apoi.

Rămâne să credem că fantezia avidă, cu siguranță, de o existență senină, imaginează un Paradis ca loc al înțelepților, cu alte cuvinte fericirea paradizică este treapta hărăzită venerabilei bătrâneți înțelepte. Arunci pentru ce să oftăm după copilărie, când calea indicată pentru a obține fericirea este aceea a trecerii vârstelor și nu a reîntoarcerilor de unde am plecat? Paradisul, și cu dânsul aspirația inconștientă a oamenilor către fericire, acea aspirație din care a ieșit, ca și iadul, — prin contrast, — nu are rostul unei apologii a copilăriei. Copiii sunt admiși și în Rai ca îngeri, ca elemente decorative, pe când acei bătrâni care ne sunt prezenți ochilor, exact în aspectul lor pământesc, ne fac să credem că au trecut din viață în Paradis cu toate atribuțiile lor, care-i fac capabili să guste fericirea Raiului. Și astfel la capătul vieții și la începutul morții stă Paradisul, stă fericirea.

Raiul e o ultimă treaptă, deci până la el ne-am scorbit mereu către fericire pe care am apucats'o cunoaștem încetul cu încetul. Acesta este sensul, ni se pare, al Paradisului, în concepția omului.

Atunci pentru ce la tot pasul un individ se lamentează cerșind o oră de copilărie? Este în această concepție comună, prin care învidiem copilăria și adolescența, o mare neînțelegere a rosturilor vieții și a destinului omesc. Ce ne rămâne din copilărie și adolescență? Un gust amar după o sbaterie oarbă, prin care luam cunoștință de noi și de lumea care ne înconjoară. Chiar impresia de libertate nu era altceva decât o înșelare a noastră, de care aveam să ne căim mai târziu. Totul în copilărie se petrece sub semnul inconștienței și al impulsivității. Ce fapt mai trist în urma acestei apropieri inevitabile de regimul animal? Cine învidiază copilăria este el însuși un om nevoțlăuat, o speță inferioară ni-

velului uman. Cu drept cuvânt maturitatea îl apasă greu, când nimic nu e în stare să înțeleagă, tot universul apărându-l ca un sistem complicat de enigme.

Și cine este oare cel care să învidieze și mai tulburea adolescența? Stare de mijloc, când se întretaie în individ toate curiozitățile; și toate drumurile încep de-acolo, iar problemele își apar ușoare și universul o minge pentru forța și entuziasmul tău, adolescența este vârsta celor mai întunecate chinuri și a celor mai abjecte porniri. Dintr'o compasiune înaltă iubea André Gide adolescența, el care a spus cândva acest mare adevăr că fiecare din noi întâlnește în adolescență sa un monstru care-l împiedică să înainteze, și n'ultima analiză aceasta este problema omului *), dar fiecare urmează să poarte o pecete specială, pentru lămurirea misterului său. Din câte abjecte poște, din câte infame porniri și înfrângeri sau închipuite biruinți (ah! cât de seci!) se naște cea dintâi depășire a adolescenței și curciora omului!

Maturității îi revine victoria de a fi cucerit echilibrul, fiind în stăpânirea noțiunii de om, așa cum se leagă de trecut și urmează a se proiecta în viitor.

A întreține dorul de copilărie și adolescență înseamnă a nu cunoaște farmecele maturității. Ele toate provin din înțelepciunea vârstei sau din cultură. Găsim soluții pentru toate abaterile nervoase în luptele de dragoste, aflăm un punct de reazăm pentru întrebarea rostului pe lume și neabănit de mult sufletul se deschide pentru emoții fierbinți și trainice, cu un timbru jos și profund. Se ia contact cu trecutul și se înțelege eternitatea. Pentru iubirea care constituia un centru permanent de iluzii și decăderi în adolescență, ai un surăs înghăduitor față de Dumnezeu și o accepți ca pe unica în stare să întregască echilibrul spiritului, sau după o ex-presie sosită din Anglia, să-ți

Mihail Chirnoaga

*) André Gide: Oedipe, Gallimard. Pag. 80.
Urmare în pag. 4

Revelatio

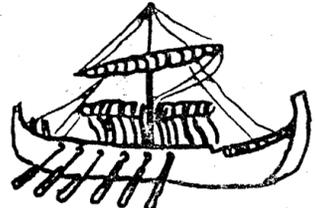
Supra urbem dormientem,
Per requietem crescentem,
Vox subtilis Domini
Resonavit Homini.

Super tecta et dolores,
Super templa et amores,
Ingens flamma coecidit,
Mihi verbum reddidit.

Audi preces populorum
Carminaque puerorum.
Ita Deo placuit,
Portas coeli aperuit.

Albae aves descenderunt,
Me cantare docuerunt.
Ecce summa ratio,
Summa revelatio!

Eugen Coșeriu

Din opera lui:

J.-M. Guyau*)

În obiectele exterioare — de pildă un pod, un viaduct, un vapor — utilitatea constituie totdeauna, ca atare, o anume frumusețe; această frumusețe se rezolvă aci într'o satisfacție a inteligenței, care găsește lucrul bine adaptat scopului său, aci într'o satisfacție a sensibilității, care găsește acest scop agreabil și-l gustă. Farmecul utilității stă deci în caracterul său ingenios și mereu agreabil. Un cărușăș trecând pe un drum va striga entusiasmă: „Frumos drum!” Prin acest epitet, el va denomina laolaltă arta savantă cu care a fost construit și ușurina cu care vehiculul său alunecă pe șoseaua netedă, fără sguduituri și obstacole...

A dori, a iubi (iubirea se

reduce în parte la dorință), nu înseamnă oare într'o certă măsură a admira? — Din partea noastră noi credem că o dorință, o dragoste oarecare, produce în toată ființa noastră o excitație difuză care este agreabilă și tinde să devină estetică, cu condiția ca dorința să nu fie prea violentă.

Noi ne aflăm aci în fața obiectelor importante ale d-lui Spencer. Acesta consideră nevoia și dorința care naște din trebuință ca excluzând orice emoție estetică. Apărând însă, el pune acest principiu: „a căuta un scop servind vieții — adică bun și util — este în chip necesar a pierde din vedere caracterul său estetic...”

Viața umană e stăpânită de patru mari trebuințe sau dorințe, care corespund funcțiilor esențiale ale ființei: a respira, a se mișca, a se hrăni, a se reproduce. Noi credem

că aceste felurite funcțiuni pot toate să îmbrace un caracter estetic... Nevoia și dorința, adică agreabilul, adică în fond ceace servește vieții, iată criteriul primitiv și brut al esteticii. Un peisagiu frumos este și acum pentru oamenii din popor o regiune bogată unde găsești hrană din abundență;...

Fondul însuși al oricărei arte, este efortul de a crea, este poezia (poiesis) și dacă vreodată această sforțare ar izbuti integral, dacă artistul ar putea fi un adevărat creator, el ar voi să realizeze peste tot frumusețea și fericirea...

popor vor încerca emoții violente, aproape penibile, dar nu emoții cu adevărat estetice...

Prin efectul obișnuinței și al asociației, orice mișcare sfârșește prin a reprezenta pentru noi un sentiment, o stare de conștiință; orice manifestare a vieții exterioare devine în ochii noștri o manifestare a vieții interioare. Din acest nou punct de vedere, frumusețea mișcărilor va consta mai cu seamă în expresie, și ea va crește pe măsură ce mișcarea se va traduce în afară printr'o viață mai ridicată, mai intelectuală și mai morală... În judecățile noastre estetice asupra unei acțiuni date nu facem abstracție de scopul urmărit, precum nu facem în judecățile noastre morale: de exemplu, acțiunea de a se arunca în apă și chiar de a se îneca nu are nimic frumos în ea însăși, ea nu capătă valoare estetică decât în proporția în care capătă o valoare morală, când se explică prin scopul devotamentului. Identitatea binelui și frumo-

sului e tot atât de evidentă pentru sentimente ca și pentru acțiuni...

...Intr'o zi de vară, după o alergare în Pirinei împinsă până la capătul oboselii, am întâlnit un cioban și i-am cerut lapte; el mersese să caute în coliba lui, sub care trecea un izvor, un vas cu lapte vărit în apă și menținut la o temperatură aproape glacială: bând din acest lapte proaspăt în care tot muntele pusese mireasma lui și care mă învia cu fiecare înghițitură, am încercat o serie de senzații pe care cuvântul agreabil ar fi incapabil să le noteze.

...Rezultatul la care ajungem este că frumosul se află în germene în agreabil, cași de altfel binele însuși. Agreabilul reducându-se în conștiință la viața în liberă expansiune, acolo putem găsi și principiul frumosului. A trăi o viață plină și puternică este estetic; a trăi o viață intelectuală și morală, aceasta e frumusețea dusă la culme și aceasta e

Urmare în pag. 4

Fișe literare

G. V.-Bacovia

Poezia lui G. Bacovia a fost socotită, în chip curios, ca lipsită de orice artificiu poetic, ca o poezie simplă, fără meșteșug (E. Lovinescu, A. Maniu). Și tocmai artificul te izbește și-i formează în definitiv valoarea. De altfel, luată în total, ea este o transplatare, uneori până la paștășă, a simbolismului francez, însă pe temperamentul unui Traian Demetrescu. Dela „Tradem” (evocat într-o poezie) Bacovia moștenește sentimentalismul proleter, ținuta de refractar, nostalgia maladiivă, „filosoficele” triste și mai ales tonul de romanță sfâșietoare. Poetul a făcut muzică și și-a scris versurile „după strunele vioarei” și cutare poezie este imitația cadenței unui marș funebru:

Ningea bogat, — și trist ningea, — era târziu
Când m'a oprit — în drum, la geam — clavierul
Și-an' plâns la geam — și m'a cuprins — delirul —
Amar, prin noapte — vântul — fluera — pustiu.

Insă Traian Demetrescu e dus mai departe, complicat prin atitudinile estetice. Astfel Bacovia se face partizanul audienței colorate. „In poezie — zice el — m'a obsedat întotdeauna un subiect de culoare. Pictura cuvintelor, sau audiența colorată, cum vrei s'o iei... Pictorul întrebunțea în meșteșugul său culorile: alb, roșu, violet. Le vezi cu ochii. Eu am încercat să le redau cu inteligență, prin cuvinte. Fiecărui sentiment îi corespunde o culoare. Acum în urmă m'a obsedat galbenul, culoarea desnădejdei. De aceea ultimul volum poartă titlul „Scântei galbene”. Roșul e sângele, e viața sgomotoasă...” Este foarte adevărat că folosite ca simple tonalități, culorile pot sugera stări. De pildă galbenul e tonul lăncetelii autumnale, al anemiei. Insă la Bacovia ele se prefac prea adesea într-un cifru năic:

Amurg de toamnă violet...
Doi plopi, în fund, apar în siluete:
— Apostoli în odăjzii violete —
Orașul tot e violet.

Aurora violetă
Plouă rouă de culori —
Venus, plină de flori,
Pare-o vie violetă.

Și frunze albe, frunze negre;
Copacii albi, copacii negri;
Și pene albe, pene negre:
Decor de doliu, funerar...

Simbolismul poetului e acela din tradiția sumbră a baudelaire-ianismului, care a cântat ploaia insinuantă, rece, provincia, uritul funebru, monotonia burgheză, tristețea autumnală:

Singur, singur, singur,
Vreme de beție —
I-auz cu mai plouă,
Ce melancolie,
Singur, singur, singur.

Da, plouă cum n'am mai văzut...
Și grele tălângi adormite,
Cum sună sub șuri învechite!
Cum sună în sufletu-mi mut!

Oh, plânsul tălângii când plouă!

Prototipii sunt Rodenbach:
Oh! la pluie! oh! la pluie!
oh les lentes traînées
De fils d'eau qu'on dévide
aux fuseaux noirs du Temps
Et qui semblent mouillés aux
larmes des années!
Oh! la pluie! oh! l'automne
et les soirs attristants!
Oh! la pluie! oh! la pluie!
oh! les lentes traînées!

Rimbaud (mai puțin) și Verlaine:

Oh doux bruit de la pluie,
Par terre et sur les toits!
Pour un cœur qui s'ennuie,
— Oh! le chant de la pluie.

Cadavrele în putrefacție,
sânii surpași ai iubitei sunt
o reminiscență din Baudelaire
iar toamnele insalubre, tusea
și ftizia:

(E toamnă, e foșnet, e somn,
Copacii, pe stradă, oftează;
E, tușă, e plâns, e gol
Și-i frig și burează.

Un bolnav poet, atacat
Se plimbă tușind pe la geamuri —
O față, prin gratii, plângând,
Se uită ca luna prin ramuri.)
Vin dela tuberculosul Jules
Laforgue:

Voici venir les pluies d'une
patience d'ange,
C'est la toux dans les dortoirs
du lycée qui rentre,
La phthisie pulmonaire attris-
tant le quartier
Et toute la misère des grands
centres.

În sfârșit nevrozele, maca-
brul, sentimentalismul mor-
bid, clavieristele care cântă
marșuri funebre de Chopin
își au origina în Maurice Rol-
linat, pentru care muzica cho-
piniană este „frigul umed și
gras al cuburilor funebre”.
„tusea tuberculosului”, „mi-
rosul acru al solului când
cad ploile”, adică tocmai ce-
eace formează atmosfera lui
Bacovia care de altfel își re-
cunoaște patronii:

Departe în cetate viața tro-
pota...
O! simțurile-mi toate se e-
nervau fantastic...
Dar în lugubru sălii pufneau
în răs sarcastic
Și Poë și Baudelaire și Rol-
linat.*

Tema plictisului provincial
și duminical e mai puțin
desvoltată de poet. Ea a fost
exploată larg de Demostene

* Apropierile între Bacovia și sim-
bolisți (Rodenbach, Verlaine, Rolli-
nat) sunt scoase întocmai dintr-un
articol mai vechiu (Vremea nr. 134
din 5 Oct. 1930).

Botez. Umiditatea pluvială
dela Rodenbach la la Bacovia
aspecte infernale și se
observă o adevărată teroare
de apa tristă, ostilă care con-
taminează tot, un sentiment
fizic de insalubritate:

Tărăie ploaia...
Nu-i nimeni pe drum:
Pe-afară de stai
Te'nnașuși de fum.

Nu e nimeni... plouă... plân-
ge-o cucuvaie
Pe-un acoperiș de piatră n
noapte cu ecouri de șivoaie
Vai, e ora de-altă dată, um-
bre ude se'ntrataie
Și'n curentul unui gang ați-
pesc, plin de ploaie

Ploaia și ninsoarea (cu intere-
sante efecte uneori de
monotonie acustică) neliniș-
tesc prin durată și imensi-
tate:

E noapte udă, grea, te'nnecei
afară

Plouă, plouă, plouă
Vreme de beție —
Și s'ascuți pustiu
Ce melancolie!
Plouă, plouă, plouă...

Și toamna și iarna
Coboară-amândouă;
Și plouă și ningea
Și ningea și plouă.

In parc ninsoarea cade rar...

Ningea grozav pe câmp la a-
bator
Ningea mereu în zarea n'nopt-
tată.

Eu nu mă mai duc azi a-
casă —
Potop e'napoi și'nainte,
Te uită cum ningea Decembrie...

Afară ningea prăpădind.

Ningea secular...

Ningea grandios în orașul vast
cum nu mai este,
Ning la cinematografe grave
drame sociale,
Pe când vântul hohotește'n
bulevarde glaciale...

Ningea bogat, și trist ningea...

Penetrația umezelii peste
tot, atmosfera ceoșoasă care
înăbușe, crâșmele umede, mur-
dare, zidurile vechi ce se dă-
rămă, pereții uzi și frigul, un
mort evreesc pe ploaie, o față
îngropată pe ploaie, toate a-
cestea sfârșesc, prin a da
„nervi”, prin a exaspera. A-
tunci după o fază de pro-
strație simțurile sunt cuprinse
de o agitație vecină cu de-
mența. Poetul șgâlțae nervos
fereastra iubitei ca să-i arate
cum plouă cu frunze:

La casa iubitei de-ajung,
Eu sgudui fereastra nervos,
Și-o chem ca să vadă cum
plouă
Frunzișul, în târgul ploios.

Isterizați, bolnavii răcesc
la ploaie:

Și ce enervare pe gând!
Ce zi primitivă de tină!
O bolnavă față vecină
Răcnește la ploaie răzând.

după cum rag și vitele:

Tărăie ploaia...
Depart, pe câmp,
Cad corbi — domol
Și răgete lungi
Pornesc din ocol.

Răcesc și nebunii:

Intr'o grădină publică, tăcută
Pe un nebul l-am auzit ră-
cînd,
și înnebunesc oamenii nor-
mali:

„Și cum să nu plângi în a- bise,

Da, cum să nu mori și ne-
bun;

și oamenii delirează, vorbesc
singuri pe drum, și răd în
neștire, cuprinși de un răget
intern asemeni osândiților din
cerul al treilea infernal, care
urlă în bătaia ploaiei:

Urlar li fa la pioggia come
cani;
dell'un de' lati fano all'altro
schermo;
volgonsi spesso i miseri pro-
fani.

Ca supreme condensări ale
teroarei de umid sunt de ci-
tat Lacustră, halucinație a u-
nui diluviu întunecat ce iz-
bește cu valuri de apă pe
adormit:

De-atâtea nopți aud plouând,
Aud materia plângând...
Sunt singur și mă duce-un
gând
Spre locuințele lacustre.

Și par'că dorm pe scânduri
ude,
In spate mă izbește un val —
Tresar prin somn și mi se
pare,
Că n'am tras podul dela mal.

Un gol istoric se întinde,
Pe-aceleași vremuri mă gă-
sesc...
Și simt cum de atâtea ploaie,
Piloții grei se prăbușesc.

De-atâtea nopți aud plouând,
Tot tresărind, tot așteptând...
Sunt singur și mă duce-un
gând
Spre locuințele lacustre...

și viziunea infernală a unei
ploi negre, de cărbune:

Carbonizate flori, noian de
negru...
Sicrie negre, arse, de metal,
Vesminte funerare de mangal,
Negru profund, noian de ne-
gru...

Vibrau scânteii de vis... noian
de negru,
Carbonizat, amorul fumegea
Parfum de pene arse, și ploaie...
Negru, numai noian de negru.

Din modelele franceze, Ba-
covia și-a făcut, lucrul este
evident, o existență proprie
susținută de un sentimenta-
lism fundamental și în ge-
nere de capacitatea de a trăi
personal toate aspectele im-
prumutate. Asocierea ninsoa-
rei grandioase în căderea ei
molcolă cu mișcarea alburie
a imaginilor pe ecranele de
cinecinec ar fi singură o
dovadă de acuitatea simțuri-
lor. Poezia bacoviană pro-
voacă însă incertitudinile, tre-
zind aici entuziasme, aci o fi-
rească rezervă pentru manie-
rismul ei patetic. Insă în a-
cest manierism stă în parte și
savoarea ei fragilă. Există la
Bacovia un satanism (cu punc-
tul de plecare în Rollinat dar
și în Edgar Poe) care e un
stil al pateticului, un roman-
tism al lugrului, compus ca
o convenție literară odată pen-
tru todeauna. E ceva asemă-
nător cu senzaționalul roma-
nului foileton care trezește a-
tâta plăcere intelectualului
tocmai prin gratuitatea psi-
hologiei, sociologiei și naturii
sale. Poetul are o poză pe
care și-o menține, puerilă ca
orice mecanic și deci de un
secret humor. E foarte pro-
babil că el crede în poză, ce-
eace e o ingenuitate, folosi-
toare însă procesului de su-
gestie. Toată problema este-
tică stă în puțința acestei
convenții de a simboliza în
chip de neuitat, ca o viziune
stranie, momentele de mare
sinceritate, ceace se și în-
tâmplă uneori. Poetul este
deci nu un simplu liric ci un
ilustrator al propriei sale lumi,
un creator de contururi și ge-
sturi proprii. Poetul stă singur
în cavou, privind sicriile de
plumb și ascultând scârțaitul
coroanelor, prin parc apar

fantome și trece o pasăre „cu
pene albe, pene negre” strig-
gând „cu glas amar” poetul
plânge și râde sarcastic „în
ha, în ha”, sau râde „hidos”,
pășește singuratec pe pustiile
piețe, intră în casa iubitei și-i
ordonă să-i cânte un marș fu-
nebru:

Lubito, și iar am venit...
Dar astăzi de-abia mă mai
port —
Deschide clavierul și cântă-mi
Un cântec de mort.

El se duce în grădina au-
tumnală și se întinde ca un
mort pe masa părăsită:

Insă pal mă duc acum în gră-
dina devastată
Și pe masa părăsită — albă
marmoră sculptată —
In veșmintele-mi funebre,
Mă întind ca și un mort,
Peste mine punând roze, flori
pălite n'târziat
Ca și noi...

sau plânge în parcul părăsit
în haine negre:

In haine negre, întunecate,
Eu plâng în parcul de mult
părăsit.

Odaia lui e de o sinistra-
tate hoffmanniană, fantastică
și simbolică (într-o poezie ex-
celentă); prin ea cântă în mii
de fluere toamna, în mijlocul
ei, pe masă, arde o făclie,
făclia tremură'n oglindă, ta-
blourile sunt negre, golul ei
haotic e plin de ecouri:

Odaia mea mă înspăimântă
Cu brăie negre zugrăvită —
Prin noapte, toamna desple-
tită,
In mii de fluere cântă.

— Odaie, plină de mistere,
In pacea ta e nebulie;
Dorm umbre negre prin un-
ghere,
Pe masă arde o făclie.

— Odaie, plină de ecouri.
Când plânsu'ncepe să mă
prindă;
Stau triste negrele tablouri —
Făclia tremură'n oglindă.

Odaia mea mă înspăimântă.
Aici n'ar sta nici o iubită —
Prin noapte, toamna desple-
tită,
In mii de fluere cântă.

Când se apropie miezul nopții,
cuprins de terori subite la
ora satanică, poetul fuge din
odăe'n odăe:

S'apropie n'cet miezul nopții
Și sună a frunzelor horă —
Eu fug din odăe'n odăe
Când bate satanica oră.

Când afară „ningea prăpă-
dind” iubita se așează la pian
și cântă un marș funebru,
după care faptă cade în delir:

Ea plânge și-a căzut pe clape
Și geme greu ca în delir...
In dezacord clavierul moare,
Și ningea ca'ntr'un cimitir.

Atunci poetul face un gest
straniu: plângând respiră ple-
tele iubitei:

Și plâng și eu, și tremurând
Pe umeri pletele-i respir —

O altă femeie brună în
mantie neagră cântă la clavier
gemând marșul funebru al lui
Chopin, între făclii, într-un
salon gol:

Un larg și gol salon vedeam
prin draperii
Iar la clavier o brună desple-
tită,
Cânta purtând o mantie cer-
nită
Și trist cânta, gemând între
făclii.

Atunci apare în salon o
blondă goală care ia o scripcă
neagră și ncepe a cânta lu-
gubru cântec:

Cântau amar, era delir,
Plângea clavierul trist, și vio-
lina —
Făclii își tremurau lumina,
Clavierul catafalc părea și nu
clavier.
Urmare în pag. 3

Prostologhicon

Ceeace lipsește azi multor
tineri intelectuali este spiri-
tul critic. Dar ceeace abundă
(ca un semn al lipsei celui
dintâiu) e un polemism cul-
tivat în sine, fără urmăria
adevărului. Tânărul te ascultă
decis să nu se modifice de
loc prin tine, să te combată
cu orice chip. Iar o cultură
nu poate exista dacă noua
generație nu se modifică prin
ceace generația anterioară
are mai bun, remarcând bine
înțelepsurile și adăugând
ceace este de adăugat. Sur-
prinzător în toate aceste
manifestații de polemism
sterp, este faptul săritor în
ochi, că criticul n'a înțeles
ce vrei să spui, că n'are ni-
velul tău de cultură, că în-
sfârșit nu comunică de loc
cu tine. Stilul acestei neco-
municări e o ținută de sus,
un aer autoritar cu atât mai
ridicul cu cât e mai dispo-
rționat. În frumoasa revis-
tă Familia din Oradea e o
notiță semnată de un d. I.
Didilescu, care poate să fie,
îmi închipui, învățător. Am
publicat în Inseamnări teșene
câteva considerații despre E-
minescu ca geniu, după ce
cu mult înainte ținusem o
conferință. Am fost însă ru-
gă să repet ideile unui grup
de tineri dintr'un oraș arde-
lean, nu firește spre a-i în-
văța adevăruri fixe, ci pen-
tru a-i pune în față punctu-
lui de vedere al unui profe-
sionist literar. Nu e obiceiul
să se formuleze critici în
scris după prelegeri. Dar în-
sfârșit. Ieșind din chestiune
și intrând într'un domeniu
unde nu discutăm decât cu
oameni pe potriva noastră,
d. Didilescu ne face, în for-
mă decentă de altfel, mor-
ală:

„Ca estetician, d. G. Căli-
nescu trebuie să știe că este-
tica...nu se poate dogma-

tiza”. (Mi se pare că în alt
limbaj tocmai acest lucru îl
susbu și eu). D. Călinescu,
convins că principiile d-sale
estetice sunt absolute și de-
finitive... „Dar ea (opiniu-
nea) nu este decât o con-
cluzie a estetismului expus
de curând de d-sa și prin
urmare o părere cu totul
personală”. Chiar cu totulul
de personală, iubite d-le Di-
dilescu, nu. Acele idei sunt
într'o anume sferă arhi-ba-
nale și dacă ele apar așa de
personale, e o tristețe pen-
tru noi, căci observăm că
putem fi luați drept divaga-
țiuni într'un câmp de gândire
în care orice străin ne-ar so-
coti bine întemeiați. Sunt și
lucruri personale însă nu pu-
tem noi vorbi despre ele.
Când cineva expune un
punct de vedere, el admite
implicit personalitatea în ca-
drul unei juste formulări a
problemelor, încât e inutil a
repetă mereu, cum pretinde
d. Didilescu: „probabil”.
Probabilitatea merge în câmpul
inducției, în Estetică
sunt numai „teorii”. Și prin
urmare eu am expus niște
teorii, ca atare principial
discutabile, însă întemeiat pe
o anume informație pe care
n'o are criticul meu. (În
treacă remarcăm că în altă
parte d. G. Bota face o re-
cenzie amabilă principiilor
noastre părănd a pricepe
unde începe contribuția per-
sonală. Îl rugăm însă să
creadă că între teoria noas-
tră a poeziei ca formă a
spunerii și „tratatele scrise
în această privință (despre
muzică) de specialiști sa-
vanți” nu e nici o legătură.
Cum se sperie românul de
cuvântul „savant”! Și tot
astfel noțiunea de subiecti-
vitate nu intră în concepția
noastră).

Noi însă am scris despre
Eminescu emițând niște pă-
reri personale, niște cugetări
pe marginea genialității, fără
nici un pedantism, tocmai
pentru a scoate pe tineri din
fumul înecat al mediocrației
„savante” și „științifice” și
a-i face să gândească. Între
alte am spus că genul e
un individ care se abstrage
dela viața în secol spre a
trăi o singură latură umană
(eroismul, iubirea), că el pre-
zintă dar nota „diformității”.
Înstrăinarea aduce imediat
(dar nu e lege!) reacțiunea opi-
niei contemporane și suferin-
ța. Evident că eu am ad-
mis principial și părerea
contrară. D. Didilescu găse-
ște că nu e necesar ca ge-
niul să fie nefericit citând
pe Mozart, Goethe, Descar-
tes, Byron, Hugo, Kant, ad-
ică solitari, exilați, bolnavi.
În definitiv ideea nefericirii
este numai o categorie ordo-
natoare și trebuie înțeleasă
în sensul unui divorț imed-
iat între geniu și contem-
porani, în măsura în care
geniul aduce un mesajiu.
De altfel ideea este arhi-ba-
nală.

Apoi am spus că vulgul
nu înțelege în sine o operă
de artă și lucrul e limpede.
Dar asta nu înseamnă că lu-
mea nu poate avea emoții
aproape estetice. D. Didile-
scu ar putea să vadă cât de
pușini contemporani ai lui
Eminescu s'au acordat în pri-
vința valorii lui. Iar azi nu
numai publicul, dar și unii
critici îl prepus pentru valo-
ri extrinseci. Cultul pentru
geniu este propagarea în
mulțime a momentului strict
critic pe care nu-l au decât
foarte pușini. Și am spus că
școlarul, învățătorul nu tre-
buie să încerce a pricepe
prea mult ci să se conform-
eze timpului său, să lu-

bească pe poet în ceeace
simbolizează, în sensurile lui.

Arta e în legătură cu pă-
rerea, desigur discutabilă (dar
de loc revoluționară: într'un
anume fel văd că și d. Ca-
racostea a aplicat ulterior
metoda simbolicității) că un
geniu nu trăiește în noi prin
ceace este ci prin sensul lui,
prin ceeace apare. El ni se
înfașează nu numai ca în-
truchiparea unei virtuți sau
a unei suferințe, dar ca o e-
xistență complet rotundă,
finalizată. Accidentele vieții
lui par, iubite d-le Didile-
scu, puncte dintr'un program.
(Arta în fond e banala ra-
țiune a destinului). Emines-
cu a murit la 39 de ani din
cauza boalei, dar această
moarte în cadrul simbolului
în care îl încadrăm, apare
ca necesară. Azi ni s'ar pă-
rea că un Eminescu mort
bătrân, n'ar mai întrupa
soarta „poetului veșnic tână-
r și nefericit”, după cum
un Napoleon mort pe tron
n'ar mai simboliza eroul.
Nașterea într'o insulă și
moartea într'o insulă în ca-
zul lui Napoleon, moartea lui
Eminescu la 39 de ani sunt
accidente triste în viața is-
torică, dar un „noroc” în
viața eternă. Numai geniile
au această favoare de a a-
părea mulțimilor într'o exis-
tență rotundă complet fina-
lizată. Când am zis dar că
Eminescu „trebuia” să mo-
ară la cutare vârstă, n'am în-
țeles că trebuia să fie neferi-
cicit, și n'am luat cuvântul
trebuință în sensul necesi-
tății cauzale. Acest „trebuia”
face parte dintr'o gândire
finală. E un fel de a spune
că geniu nu e inteligibil decât
dacă îl supunem categoriei
destinului.

Odată stabilit că mulțimea
înțelege în măsura în care

descoperă un sens uman în
geniu (ea fiind incapabilă
de subtilități estetice: pe
asta se bizue doar eternita-
tea operei), rezultă dela sine
că sensurile nu sunt fixe, că
fiecare generație se readaptează
mereu la o operă largind
simbolurile, că înțelegerea e
un proces infinit. Cine cre-
de că a studiat „științific”
o operă, epuizând materia e
un prost. Eminescu văzut de
mine este adaptarea mea la
Eminescu, a mea și poate a
generației mele. Eminescu nu
se încrustează în generația
noastră ci e gata să se înfa-
șeze în noi semnificații. De
aceea am luat ca imagine
noțiunea de ediție și un oc-
cidental m'ar fi înțeles nu-
mai deocult. A lua în mâini
ultima ediție Perpessicius este
un act de improspătare,
chiar numai cu faptul brut
al vizionării altui text. O
ediție e aproape o interpre-
tare. În orice caz nu e de
admis a spune: am citit pe
Eminescu, nu-l mai citesc.
El trebuie citit la fiecă nivel
de vârstă și de generații spre
a fi reîncadrat în noi sen-
suri. Altfel de ce s'ar sbate
o mare editură ca aceea a
Fundatiilor să facă ediții de
clasic? Sunt lucruri, d-le
Didilescu, pe care d-ta nu
le pricepi și nu te învinovă-
tești de asta. Ceeace e trist
este că în loc să încerci a
te modifica întâi pentru a
privi dealul de pe alt deal,
d-ta dai nepregătirii d-tale
forma scrisului și măgulești
poate ignoranța unor tineri,
împiedicându-ne pe noi de
a-i aduce la un nivel ridicat,
prin propunerea de probleme
înalte. Oriunde sunt tineri
că d-ta, încă nedumeriți, dar
ei nu dau lecții în reviste
acelora în fața cărora s'ar
cuveni să dea examene.

Al. Rosetti, N. M. Condiescu; N. Iorga, Oameni cari au fost; Geo Bogza, Tări de piatră, de foc și de pământ; Zaharia Stancu, Clopotul de aur

Acela care a fost: „general-adjutant al M. S. Regelui, bibliotecarul M. S. Regelui, Secretar-general al Uniunii Fundațiilor Culturale Regale, Președinte al Societății Scriitorilor Români“, N. M. Condiescu, își are un portret ce-l definește, complet și trainic, în paginile ce i le închină d. Al. Rosetti.

Aflăm din aceste pagini, puține dar bogate, că două personalități au contribuit, prin influența spiritului lor, la determinarea carierei literare a celui ce ne-a lăsat „Insemnările lui Safirim“: C. Dobrogeanu-Gherea și Paul Zarifopol.

Încadrarea personalității lui Condiescu în condițiile ei specifice și denumirea acestor condiții în raport cu dezvoltarea climatului nostru spiritual, iată ceace ne se pare pilduitor la d. Al. Rosetti: „Căci prin atâtea deprinderi ale sale, Condiescu aparținea fazei de tranziție dintre civilizația occidentală, de totală înnoire, pătrunsă în țările noastre la începutul veacului trecut, dar limpezită abia de curând.“ Iată, deci, și explicația pasiunii lui Caragiale, „reprezentant tipic al lumii dispărute ce-i era scumpă și care trăiește intens în scrierile ilustrului său predecesor“.

Sintetic, stilul d-lui Al. Rosetti e tocmai prin aceasta mai sugestiv și cu un potențial mai mare de definire. Procedul acesta de concentrare în esențial aparține deopotrivă omului de știință și artistului, unul pe altul întregindu-se armonice. E rafinamentul simplității clasice, care se realizează uneori în pură definiție, ca de pildă aceea dela sfârșit, ce într'adevăr merită a fi săpătat în piatra mormântului lui N. M. Condiescu: „soldat, scriitor, artist, inimă caritabilă și prieten neprețuit“.

Al patrulea volum din Oameni cari au fost, datorit d-lui N. Iorga, arată în plus cât de binevenită este această culegere a unor sintetice portrete, scrise sub impresia momentului semnificativ al intrării în vârstă a celor „cari au fost“. Culegerea aceasta cuprinde un răstimp de peste treizeci de ani, de la 6 August 1906 până la 6 Iunie 1939. E un adevărat capitol al istoriei noastre nu numai culturale, ci, prin varietatea domeniilor la care se referă, naționale, presărată ici-colo cu câte un nume străin, ce ne integrează, firesc, în istoria vieții europene a ultimelor trei decenii.

Dar nu interesul — să zicem documentar — face valoarea acestei culegeri, cât mai ales însemnătatea ei pentru definirea personalității însăși a d-lui N. Iorga, raportată la evenimentele legate de viața celor portretizați ca și la ideile și însemnătatea activității lor. D. Iorga este o personalitate ce depășește, uneori coplesitor, însăși linia excepțiilor. Așadar articolele din Oameni cari au fost ne interesează ca o proiectare a propriei personalități a autorului lor, pentru noi ele constituind un element din cele mai propice pentru definirea acestei personalități.

Un articol de gazetă presupune o reacțiune, o atitudine, un fel de a vedea. Gazetarul zilnic e de cele mai multe ori un gazetar militant și când el e de gradul spiritual al d-lui Iorga, acest militantism afirmă o concepție și o semnificație. Necroloagele acestea depășesc deci nivelul genului, ele având adesea o putere de orientare și o direcție ce isvorăște dintr'o serie de principii constituind o e-

tică. Iată un articol din 16 Noiembrie 1919, consacrat luptătorului ardelean Septimiu Albini:

„În satul său ardelean, între ai săi, s'a stins, după o lungă zăcare, de urmările unei răceli prinse în cel d'întăiu drum al său spre casa de mult părăsită pentru o lungă pribegie, Septimiu Albini.“

Unul din tinerii cari în procesul „Memorandului“ au arătat voință de a trăi a neamului nostru, Albini avea un frumos viitor înaintea sa, dacă ar fi putut rezista ispititei de a trece „dincoace“.

Aici, luptătorului politic, ziaristului și a lui închis într'un birou de funcționar la Academia Română perspectivele.

A lucrat cinstit și și-a isprăvit viața fără a fi trăit-o. De aceia îndoit îi plângem sfârșitul.“

Arta d-lui Iorga se vedește în fraza sintetizatoare, în caracterizarea scurtă dar semnificativă, în ritmul progresiv, sacadat în fraze din ce în ce mai scurte, în propoziții, pe măsură ce articolul se apropie de sfârșit.

Atitudine etică, creatoare, este exprimată uneori în formule de o sugestivitate ce este proprie numai d-lui Iorga. În articolul despre Doctorul Petru Bucșan, de pildă, după fraza:

„Ne așteptam la această pierdere, și totuși ea ne zguduie adânc“, urmează cuvintele de încheiere: „De-ar fi mulți să-i semene!“

Uneori chiar titlurile definesc pe cel cărui i se consacră articolul, într'o formulă lapidară, dar justă și sugestivă totdeauna. Iată, de pildă, articolul despre Regele Angliei, intitulat: *Un profesor de regalitate: George al V-lea*; și altele: *Un modest: Alexandru Ciura*; *Un mărturisitor: Maxim Gorki*; *Un suflet de luptă: Octavian Goga*; sau *Moartea unui păgân Ludendorff*; ca și *Un American fără noroc în România: Nicolae Basilescu*.

Volumul mai cuprinde și câteva cuvântări, după cum și câte un articol de critică literară asupra vreunei opere postume. Iată, pentru exemplificare aceleiași puteri de observație și de definire, câteva rânduri despre volumul de postume al lui Octavian Goga, *Din larg*: „Atâtea minunate versuri, dar, pentru prima parte, nu venind din viața însăși, ci mai mult plutind de-asupra ei. Oratorul, prozatorul, abundent și furtunos, rupe încheștarea poetică a versului. În năvala comparațiilor e ceva care anunță nelișiștea noii poezii. Poemele sunt, după unele adnotări, anterioare încă anului 1916. Se află apoi și răsunete din durerile și îngrijorările Războiului. „Hora“ nu are însă în ea suflul celor ceasuri: e un Alecsandri cam vechiu. O satiră cu ținte apropiate și mărginite urmează“.

D. Geo Bogza e considerat la noi ca unul din cei mai buni reporteri ce-i avem. Și totuși d-na sa e un reporter în accepția occidentală a cuvântului. Reportajul d-lui Bogza e făcut într'un stil încercat, deși nu lipsit pe alocuri de sugestivitate. Stilul acesta nu e cel mai indicat pentru reportaj, care necesită o exprimare directă, constituind o proză vie, prin nervul ei care svăcnește susținut, fără hiatusuri. Un reporter bun e un bun gazetar, caracterizat printr'un treaz spirit de observație și mai ales printr'un dar de a organiza astfel elementele, încât cititorul să aibă viziunea întregului, din care reportajul exprimă doar o parte.

Cine citește *Tări de piatră, de foc și de pământ* se convinge dela prima pagină că d. Bogza e un poet, și nu un reporter. Dar e un poet care vrea să facă reportaj, ceace dăunează și poetului și reporterului. Cunoaștem un poem al d-lui Bogza, *Petrolul*, care nu e prea departe de „reportajele“ acestui volum. Iată un fragment în care ritmul e de poezie, cu valoarea, deci, de pură gratuitate, ceace nu intră într'un reportaj:

„Sufletul acestor oameni nu cunoaște jalea și marile disperări ale câmpiilor nesfârșite. Incurtați, tăcuți, aspri, colțuroși. Nu vorbesc. Așa cum au născocit tulnicul și fluierul pentru a-și spune jalea înlocuind cuvintele, așa pun bradul la căpătâiul mortului tânăr. Trece vântul printre crengi, și cântă el mai bine.“

Fluere imense sunt brazii înalți din cimitirele din Țara Moșilor. În lemnul de brad e închisă toată jalea omului. Destinul, în stâncă aspră, bătută de vânturi. Un om și un brad, un om și o stâncă. Atât.“

Fragmentul acesta pus în modalitatea versului nu s'ar deosebi într'un nimic, nici strict formal, de *Petrolul*, asemănător ca structură.

Cartea d-lui Bogza ar putea fi dramatică prin faptele în sine ce le-ar putea cuprinde locurile și întâmplările din Țara Moșilor Țară de piatră, *Cadrilaterul Țară de foc*, *Basarabia Țară de pământ* și *Dunărea Impărăție a apelor*. Dramatismul sugerat de titluri nu e însă substanțial. Stilul d-lui Bogza e uneori dramatic și sugestiv ca atare. Dar faptele autentice dramatice lipsesc.

D. Bogza are ochiul unui poet. Viziunea sa e fantastică și halucinantă. Să se întoarcă deci la poezia curată.

D. Zaharia Stancu cultivă poezia ca pe o floare rară la miresmele căreia se odihnește, abstrăgându-se realității brute. Abstragerea aceasta însă e limitată la un suflu scurt și la o modalitate simplă. D. Zaharia Stancu e un liric ce se încântă la vibrațiile ușoare, ale unor coarde în surdina. D-sa a pastelizat numai, fără cutremurul sau lăbile lui Blaga, în *Poeme simple* și a simplificat încă linia în *Albe*. În *Clopotul de aur* suflul e și mai scurt, poeziile fiind rezumate epigramatic, după modelul vechii stanțe italiene.

Unele nu sunt lipsite de viziune:

Din smârcuri crește seara cu nori și foi tărate,
Cu rugăciuni de turle și ochi de ape verzi,
Cu vite ce se 'ntorc dela păscut, mânat,
Și cu vedenii nalte prin care fruntea-ți pierzi.

Grația altora pare căutată:
Spunea un crin: când Maiul mă bate cu lumină,
Nu ca să port pe gene un aripat gândac,
Ci ca să-mi svărl mireasma și zămbetu 'n grădină
Imbobocesc în soare și 'n ziuă mă desfac

În ciclul „Horia“, sunt unele stanțe cu ecou social:

Să nu uiți nicio clipă: străbunii au fost șerbi,
Primăria 'n versuri aspre sudămi și bice 'n spate.
Să nu uiți nicio clipă: se odihnesc sub terbi
Dar țărna lor mai strigă și-acum după dreptate.

D. Zaharia Stancu e un poet, dar deocamdată în nepuință de a se organiza în construcții trainice. Marii a-buri ai lumii nu se văd decât dacă un suflu mai puternic îi adună și-i poartă.

G. Ivașcu
Fundația „Regele Carol II“, Buc., 1939.

Gh. și P. I. Tomescu, Din eroii culturii naționale

„Zilele acestea mi-a căzut în mână o carte — aș putea spune că e „plină de otravă“, cum se exprimă Mitropolitul Varlaam despre Catechismul găsit în Biblioteca lui Udriște Năsturel. E vorba de volumul *Din eroii culturii naționale*, de frații Gh. și P. I. Tomescu, doi „vrednici învățători“, cum îi numește în Prefața d. Ludovic Ciobanu, inspector școlar. Volumul, de peste 150 pagini, cuprinde 12 articole de critică, studii comparative și analize literare din operele celor mai de seamă scriitori ai literaturii noastre: Eminescu, Goga, Coșbuc, Lazăr.“

Primul articol este intitulat „Eminescu și Coșbuc“, „studiu comparativ“. Din lectura acestor câteva pagini se vede clar că frații Gh. și P. I. Tomescu și-au pus în minte să scoată un Eminescu nou, un alt Eminescu, așa cum n'a fost niciodată. Atât de mult s'a scris despre Eminescu, atâtea critici au analizat și opera și viața marelui poet, încât nu mai era necesar un nou studiu critic ce nu aduce natură nouă, ba, mai mult, depreciază cu totul pe geniul poeziei românești. Eminescu

trebuie să fie unul și același pentru întreg neamul românesc dela Nistru până la Tisa. Despre Coșbuc, la fel. Dece să scrii studii comparative, când niciodată poate n'ai trăit idila lui Coșbuc și poate niciodată nu te-a dogorit dragostea de neam și țară a lui Eminescu și niciodată n'ai simțit complexul filosofiei eminesciene?

Dar nu numai fondul care are atâtea aberații, încât și-e greu să-l mai citești, dar însăși forma, fraza „criticilor literari“ Gh. și P. I. Tomescu te transpune la începuturile literaturii românești. La început, spun ei:

„Mi-e dat să readuc în mintea tuturor amintirea acestui poet, Gh. Coșbuc — a acestui os al literaturii românești — poeziei optimiste cu fiul căminului din Ipotești — cu M. Eminescu — Coșbuc și Eminescu — doi înși cu studiile neterminate — ca formă — dar — ca fond — a vorbi despre ei, nu înseamnă a răscoli numai opera lor, ci să vorbim de toată revoluționa limbiei literare a Românilor“ (pag. 5-6). Am reprodus înadins întreaga frază, cu nădejdea că poate alții vor

Fișe literare

G. V. - Bacovia

Urmare din pag. 1
Poetul invită pe femeie la un vals îndoliat, în salon:
— Hai, să valsăm, iubito,
prin salon,
După al toamnei bocet mortuar.

Bacovia are instinctul fiolurii muzical și cu deosebită fineță verbală numește intrarea bruscă a orchestrei „indignare grațioasă“. Imperechiând ritmica muzicii cu senzația de candoare el ne dă priveliști fantomatice de valsuri în alb, amintind tehnica vaporosă a lui Degas:
Orchestra începu cu-o indignare grațioasă
Salonul alb visa cu roze albe

Un vals de voaluri albe...
Spațiu, infinit, de-o tristeță armonioasă...

Lunecau baletistele albe...
Degajări de puternice forme—
Albe, în fața lumii enorme,
Lunecau baletistele albe...
A doua poză (în această poezie de loc simplă) este retorică întoarsă, adică sfărâmarea până la o aparentă anarhie a solemnității. Acest procedeu a făcut școala. Adriañ Maniu îi va da forma ingenuității. Demostene Botze a infantilismului. Bacovia simulează în genere pierderea șirului ideilor, pretenția de filosofie, declarația absurdă cu aparență de profunditate, intervenția prozaică:
Azi a murit chiar visul meu final.

Va fi acum de toate cum este orișicând;
Dar iar rămâne totul o lungă teorie.

trebuie să fie unul și același pentru întreg neamul românesc dela Nistru până la Tisa.

„Mi-e dat să readuc în mintea tuturor amintirea acestui poet, Gh. Coșbuc — a acestui os al literaturii românești — poeziei optimiste cu fiul căminului din Ipotești — cu M. Eminescu — Coșbuc și Eminescu — doi înși cu studiile neterminate — ca formă — dar — ca fond — a vorbi despre ei, nu înseamnă a răscoli numai opera lor, ci să vorbim de toată revoluționa limbiei literare a Românilor“ (pag. 5-6). Am reprodus înadins întreaga frază, cu nădejdea că poate alții vor

Pe geam priveam la ploaia
Ce risipea monete,
Cum vântu-și sfâșiasc
Beat trâmbele de pânză—,
Cum strănțele afișe
Le desbrăcase gardul,
La ora când lumina,
Plecase să se-ascunză.

A fost o seară—udă—
La toți egalitate.
Un film—uitare scurtă—
— Ninsoare de hîmure
Și vine-o noapte lungă—,
Calvar sau libertate,
Iar orele se-adună,
— Cenuse 'n scrumiere.
Juliette Constant

Pe geam priveam la ploaia
Ce risipea monete,
Cum vântu-și sfâșiasc
Beat trâmbele de pânză—,
Cum strănțele afișe
Le desbrăcase gardul,
La ora când lumina,
Plecase să se-ascunză.

Fișe literare

G. V. - Bacovia

Ninge secular, tăcere, pare a fi bine
— O, dormi în noaptea infinită
Burghez cu aer triumfal, —
Dar preistoric animal,
În rațiunea aurită.

Vom spune că toamna a venit... foarte trist —
Aprind, pe masă, lampa, și iarăși mă desbrac,
Aș vrea să-mi fac un ceaiu, și stau și nu-l mai fac —

Mulțimea anonimă se va a-vea în vedere.
Tot, ce-mi trebuie să am, pot să cer.
În noaptea viforoasă de vei putea învinge
O tristă 'ngăduire, sau un humor secret —

Vor auzi în turnuri, se vor uita cum ninge...
O, cum omul a devenit concret.
Ea plânge... el palid se pierde
Prin târgul sălbatec, sever...
Și pare tabloul acesta
Că-i antic, și plin de mister!

Toamna rupe a fișe și flori
E mai trist departe 'n prăpăstii —
Să faci foc pe zi de mai multe ori.
Se fac uneori și spirite:
Și-am stat singur supărat
În zăvoial decedent
Și prin crengile 'ncălcite mi-am notat
Versuri fără de talent.
Această simulație de naștere unui soi de hermetism care însă în poeziile din urmă

Gândirea și arta franceză

Evenimentele n'au împiedicat cu totul activitatea intelectuală în Franța. Se știe că de curând s'a celebrat în Franța al treilea centenar de la nașterea lui Racine. Cu acest prilej, la Academia de Științe morale și politice, a vorbit Paul Valéry, în numele Academiei franceze. Discursul s'a intitulat „Gândirea și arta franceză“. Paul Valéry a încercat o definiție a Franței, analizând mai întâi structura ei fizică și apoi pe cea spirituală. După ce a vorbit despre limbă, a trecut la arhitectură și literatură, după care a încheiat astfel:

„După ideea pe care și-o face despre om, poate fi judecat mai bine un popor în sensibilitatea lui națională: legislație, politică, literatură; manierele sunt totdeauna inspirate direct de această idee neexprimată. Francezii au mai mult încredere în Om și-și fac mai puține iluzii asupra oamenilor. Rezultă de aici un contrast destul de remarcabil între principiile care îi seduc și care exprimă încrederea lor în natura umană și observațiile crude, maximele destul de negre, pe care atâția mari scriitori le-au fixat puternic.“

Părăsesc domeniul Literelor pentru a arunca o privire asupra cantității bogățiilor noastre sensibile, pictură, sculptură, arte decorative, muzică... Abundența și varietatea acestei producții descurajează spiritul care ar voi să scoată din ele o esență a ideilor, epuizându-le în câteva „judecăți“.

Arta franceză s'a exercitat superior în toate genurile: vitralii, catedrală, email, ceramici, tipografie — și această simplă enumerare demonstrează, în succesiunea veacurilor, o varietate de talente tot atât de bogată ca aceea pe care o observăm astăzi în peisagii, în climate și în constituțiile umane ale Franței. Pentru a concepe această bogăție, trebuie să ne imaginăm că ea este făcută dintr'un număr considerabil de invenții de forme, de combinații și procedee, la care trebuie să se adauge întreaga valoare a execuției ce a fost necesară pentru a da ființă la atâtea forme posibile imaginate. Măna franceză a făcut minuni, fie că ea a tăiat piatra sau a iluminat pergamentul.

Din această abundență de cercetări și de lucrări în succesiunea ca și în practica producțiilor de artă, găsim un exemplu recent și luminos în opera picturii franceze între anul 1800 și epoca noastră. Nu vreau să citez nume. Numele, care nu sunt făcute decât pentru a ne trimite la lucruri, ne dispensează adesea tocmai de a ajunge la ele... Ar trebui expusă aici minunata diversitate de soluții ale problemei picturii care s'au propus în acești o sută treizeci de ani: forma, lumina, culoarea, viața sau rigoarea, sau momentul sau armonia pură, rând pe rând luate ca poli ai efortului și ca excitanți ai virtuților artistului. Aceasta se apropie destul de intim de cantitatea experiențelor care s'au făcut, în același interval de timp, în literatura noastră, și, mai ales, în domeniul poeziei“.

Imaginea Franței pe care a dat-o, în rândurile citate, Paul Valéry, este imaginea spirituală a unui popor de veche cultură, de experiență a civilizației cu toate atribuțiile ei, de încercat bun-gust, de finețe, de suflu larg ca și de subtilități rare. Dintr'o asemenea cultură au putut ieși Rabelais, dar și Descartes. Victor Hugo dar și Mallarmé.

„Nu mai aștept pe nimeni Nicio speranță.
Nimeni nu mai este liber...“

Tăcute locuri... curent
Pe podul gârlei... se desghiață —
Corbi...
Ce înțeles... viață.

Voința poetului de a fi original se vede în dese schimbări de moduri poetice dintre care e remarcabilă încercarea de poezie populară în stil hermetic, cu o întâlnire absurdă de mitologii și geografii disparate, într'un cântec amestecat și chimeric:
Și parcă mă chiamă
De crengi atârând
Avesalomi gemând,
Cu plete 'ncălcite...
De spaimă mă prind
Priviri răcâte,
Și mintea, de sgomot
Nimic nu înțelege...
Și aș vrea ca să mor
Ca Romulus Rege,
Uitat, legendar...
Cuprins de-o furtună
Pierdut să dispar,
Prin codrii Bacăului...
G. Călinescu

OCULTISM

Descoperiri moderne cunoscute de cei vechi

Anticii cunoșteau multe lucruri pe care noi credem că le-am inventat. Iată câteva dovezi adunate din felurite părți. Într-o carte de Agathias (sec. V) se povestește o anecdotă privind cunoașterea vaporilor sub presiune.

Horoscop săptămânal

10-16 Decembrie st. n.

[La data stitului vechiu se vor adăuga 13 zile]

- 10 Decembrie Violenie și imprudență totdeauna.
11 ,, Fire prietenoasă. Dificultăți din partea ruelor.
12 ,, Gelozie, nervozitate. Neînțelegere în căsnicie.
13 ,, Violenie. Izbândă prin perseverență.
14 ,, Carieră mediocră. Naivitate.
15 ,, Agresivitate, provocatoare de dușmăni și primejdii.
16 ,, Sensualitate. Satisfacție în viață, dar cu oarecare doză de amarăciune.

Nostradamus

Despre maturitate

Urmare din pag. 1

desăvârșești „unitatea spiritului”.

Aștept încredător și plin de o răbdare ce dă așteptării o tensiune proaspătă, harul pe care fiecare vârstă mi-l va aduce. Și dacă este ceva de invidiat cu mai multă dreptate, atunci este vârsta lui André Gide care a împlinit de curând 70 de ani, sau a lui Nicolae Iorga, și dacă mi-a plăcut un răspuns

din câte interview-uri am citit, atunci este al aceluiași André Gide care întrebând fiind recent asupra războiului a cerut să fie lăsat în pace, el fiind în așteptarea morții. Nimeni ca el nu era, cu siguranță, mai convins că la începutul morții îl așteaptă suprema fericire, căreia noi i-am spus pentru ușoara înțelegere a lucrurilor, Paradisul.

Mihail Chirnoagă

Cetăți

În apele oglinzilor ne reculegem străvezi. Icoana domnului, de ierni aprinsă și de-alegorii, visează câmpul greu și umed, fulgerat de corbi și cai. La ceasul când străini ne caută în ceștile de ceai.

Intrările, ieșirile păzite sunt de-amarnici pași. Oglindile ne țipă veștile amare în obraji, Compasul lor mărit măsoară gândul și îl prind în ac; Doar patima se oglindește în livezile din lac.

Cetatea se ridică stranie cu vremuri subsuori Blazon voievodal arzând, și oseminte și comori. În care turn, prințesă mică, tainele și-ai incuiat? Pornit-am potere acum, de fier, spre moarte și nnoptat.

Povestea nucepe trist cu stele inutile și cu răni, Bufonii recitau catrene și beau vinuri tari din căni. Ca o răscoală vântul chiua n al timpului frunziș, Privește luna rea din ornicul increment, pieziș.

Bogdan Istru

Optsprezece ani...

Optsprezece ani mi-au bătut la poartă Conducând o caravană de plăceri; Poartă peste frunte cununii de visări, Stăpânind în frăuri a vieții soartă...

I-am primit în casă să serbăm sosirea, Fiecare basmu-i să mi-l povestească; Le-am suflat în plele lumină cerească Iară ei în schimb mi-au dăruit iubirea...

Rătăcind pe coasta dealurilor, singuri, Am țesut pe inimă vraja zilei albe; Ne-am făcut din doruri sunătoare salbe Și parfumul verii l-am sorbit din crânguri.

Strânși în fericirea clipelor de-atunci N'am simțit cenușa bezneli peste noi: Dispăruți în noapte ca niște strigoi Imi auzeam anii hăulind, pe lucrui...

Stefan A. Doinaș

Din opera lui:

J.-M. Guyau

Urmare din pag. 1

plăcerea supremă. Plăcutul este ca un sămurea luminos căruia frumusețea îi constituie aureola radiantă; dar orice izvor de lumină tind să radieze și orice plăcere tind să devină estetică; frumusețea din contră e un fel de fecunditate interioară...

Intr'un cuvânt, frumosul, credem noi, se poate defini astfel: o percepție sau o acțiune care stimulează în noi viața sub cele trei aspecte ale sale simultan (sensibilitate, inteligență și voință) și produce plăcerea prin conștiința rapidă a acestei stimulații generale... Un arc care se destinde pentru a arunca o săgeată nu

e lipsit de grație: pentruce? să fie oare fiindcă reprezintă în ochii noștri o forță a naturii, elasticitatea? nu, ci fiindcă mișcarea sa, care e germenul mișcării reflexe, pare un semn și un început de viață. Cu cât o mașină e mai puțin reprezentativă a forței exterioare care o mișcă, cu atât are mai multă valoare estetică. Mașina care va semnă mai bine cu o ființă vie va fi cea mai frumoasă. Astfel problema de a ști dacă progresele industriei sunt antiestetice ni se pare a se reduce la aceasta: mașinile cele mai desăvârșite construite de industrie se apropie ori se depărtează de tipul ființelor vii?

BIOGRAFIA

ALEXEI CONST. TOLSTOI

Poetul și dramaturgul Alexei Const. Tolstoi se naște la Petersburg în anul 1817.

Iată ce putem citi în autobiografia lui Tolstoi (vol. I, scrisoarea către Angelo de Gubernatis): „La vârsta de șase săptămâni am plecat în Rusia mică (Ucraina) cu mama și cu unchiul de partea mamei Alexei A. Perovschii, fost mai târziu rector al universității din Harcov și cunoscut în literatură sub pseudonimul de Anton Pogorelski. El m'a educat și pe moșia lui mi-am petrecut primii ani”.

Legăturile din copilărie i-au rămas pentru toată viața. La 1826 Tolstoi cu mama și cu unchiul pleacă în Germania. În amintirea lui a rămas bine întipărită vizita făcută la Weimar lui Goethe și faptul că a stat pe genunchii marelui bătrân. Impresii deosebite i-a lăsat Italia cu operele ei de artă. „Am început”, scrie el în autobiografie, „cu Veneția, unde unchiul meu a făcut cumpărături importante în vechiul palat Grimani. Din Veneția am plecat la Milano, Florența, Roma și Neapole, — și în fiecare din aceste orașe creștea în mine entuziasmul și dragostea pentru artă, încât la întoarcere în Rusia am căzut prada „dorului de Patrie”, din cauza căruia ziua nu voiam să mănănc nimic, iar noaptea plăngeam, când visurile mă duceau în paradisul meu pierdut”.

Având o bună pregătire de-acasă, Tolstoi este primit în numărul așa zisilor „Tinerii ai Arhivei”. În 1836, ter-

mină, ca student al Arhivei, facultatea de filologie și este numit în misiunea rusească pe lângă Reichstagul dela Frankfurt pe Main.

În același an moare unchiul său Perovschii lăsându-i o avere imensă. Mai târziu Tolstoi este în serviciul secției II a cancelariei particulare a împăratului, face parte din curtea împărătească, călătorește des în străinătate și duce viață de monden.

La 1855, în timpul războiului Crimeii, Tolstoi vrea să organizeze rezerva de voluntari, dar nu izbutește și se înrolează voluntar în regimentul de Tirailleurs ai familiei împărătești. Nu are ocazie să participe în luptă, dar, bolnav de tifos la Odessa, abia scapă de moarte. Bolnav, este îngrijit de Sofia A. Miller, soția colonelului (născută Bahmetiev) cu care se căsătorește mai târziu.

La 1856 Tolstoi este numit aghiotant al palatului, iar mai târziu egermeister. În această funcție a rămas până la moarte.

Incepând cu anul 1865, sănătatea lui de atlet (în doia potcoave și răsucia în surub dinți de furculiță) lasă de dorit. Deaceea cea mai mare parte a anului și-o petrece în străinătate — vara în diferite stațiuni climatice, iarna în Italia și Franța. Intre timp trăiește pe moșiile sale: „Pustânca” și „Crasnăi Rog”. În aceasta din urmă se stinge în Septembrie 1875.

În viața particulară, Tolstoi vrea să rămăie numai artist. În poemul său „Ioan Damas-

chin” găsim trăsături autobiografice în această privință. În nici un chip nu vrea să rămăie curtean.

Tolstoi începe să scrie de vreme. La 1841, sub pseudonimul de Crasnogorschi, tipărește „Upăr”, povestire fantastică în genul lui Hoffmann. Belinski i-o primește cu ochi buni. În 1854 începe să-și tipărească poeziile.

La 1854 ia parte la făurirea ciclului de poezii umoristice din jurnalul „Sovremennic” (Contemporanul) sub renumitul pseudonim Cuzma Prutcov.

Avea darul ironiei fine dar necautice. Scrierile acestea și poemele umoristice, nu au intrat decât în edițiile străine, cele din Rusia fiind cenzurate.

În 1858 tipărește poemul „Păcătoasa”, în 1863 romanul istoric „Cneaz Serebrennăi”. La 1866 începe să tipărească trilogia dramatică: „Moartea lui Ivan Groznicul”, „Țarul Theodor Ioanovici” (1868) și „Țarul Boris” (1875).

Cu câteva săptămâni înainte de moarte Tolstoi scrie o poezie în care se numește singur: „Cântăreț ce a ținut steagul în numele frumuseții”. În teatru e poate inferior doar lui Pușchin. Dealtfel limba lui e plină de colorit și savoare, de bogate imagini, aci limba poporului, aci limba saloanelor.

Versuri cu rime bogate, poezie aci glumeață, aci serioasă. Tolstoi ca nimeni altul a știut să povestească, să glumească și să spue adevărul.

Vadim Pamucci

Cronica mizantropului

Ghicatori

Am un scatiu asupra căruia sunt în măsură din când în când să fac oarecari observații filosofice.

Cea mai banală, la îndemâna oricui, este că deși scatiul a putut observa că eu îi aduc sămânța de cănepănă, că eu îl ferec de frig excesiv și de căldură prea mare, că în sfârșit eu îi dau mijlocul de existență și un mediu de afecțiune, se sbate ca un nebun când trec pe aproape și caută să rupă cu ciocul sârmele coliviei și nu din dor de libertate, fiindcă stă foarte mulțumit când sunt departe. El nu mi-e recunoscător, fiindcă n'a putut să se desbare de un simț de conservare sumar și ancestral și să învețe că prin mine se adaptează mai bine la viață. Ființă superioară. Am și o piscică de altfel tot atât de idioată. Ea stă în fața uzei, la ora mesei, și așteaptă inevitabil dar de ultimamente. Uneori eu deschid ușa și-i dau de mâncare. Când însă-i dau de plimb pe afară ea stă tîntă în fața uzei și nu-mi dă nici un interes. Odată am vrut s'o iau în brațe și s'oduc eu în casă spre a o hrăni. Dar m'a sgârșiat și s'a așezat cu evlavie din nou în fața uzei. Evident, piscica a făcut o asociație superficială și a ajuns să adore ca pe o divinitate ușa, crezând că ea îi dă de mâncare. Astfel în viață ne urăsc aceia pe care îi hrănim indirect, astfel probabil ignorăm noi factorul divin și proslăvim geniul uman.

Am luat odată colivia în mână ca s'o pun dintr'un loc într'altul. Scatiul nu mă observa bine, fiind eu prea sus cu capul de tavanul cuștei lui. Cu toată mișcarea, el continua să bea și să mănănce cașicând nu s'ar fi mișcat cu colivie cu tot. De data asta nu-l era frică și probabil că după logica lui are convicțiunea că toată lumea e coliviu lui și că această colivie stă pe loc. Și puteam totuși să dau drumul coliviei. Probabil că și Universul e ținut de un cârlig

de o mână nevăzută iar noi ne îmbătăm cu iluzia ordinii universal, etc., etc.

În legătură cu asta, să-mi permiteți să fac o mică fabulă, gen azi demodat.

O furnică ședeă odată, pe marginea țevii unui enorm tun. Deodată obuzul porni cu tunete îngrozitoare, mișcând înapoi țeava pe sistemul de patinare al tunului. Furnica nu auzi nici șgomotul, prea de tot mare pentru ea, nu simți nici mișcarea. Dar perceptoru o ușoră căldură în picioare. Atunci zise: Ce liniște în natură! Și ce plăcută boare! Vine primăvara.

Relațiile pot fi desvoltate (chestia cu scatiul duce de parte). O găină ședeă într'orșură plină de bălegar putred și făcea economia ei alimentară. Am—gândeă ea—rezerve de hrană pentru multă vreme. Sub arpa găinii ședeă un mic păduche, ciupind o subțire vână viorie, groasă pentru el ca un mare torent subteran de păcură. Și păduchele gândeă: Ce bogată e țara mea! Găina și păduchele se aflau în ograda unui țțaran care zicea: Ce bogat sunt!

Scatiul meu e pândit mereu pe geam de un mare cotoiu cu ochi galbeni, fixi. Cotoiul dă semne de mare dragămie pentru scatiu și dacă nu săream la vreme intra în casă și puneă laba pe pasăre. Nu pot spune prin ce mijloace am ajuns să mă înțeleg cu cotoiul (deși în fabulă se atribueă gratu viețuțoarelor) dar punctul de vedere al cotoiului e următorul:

Prin mișcările prea repezi, prin fluerat, prin săriturile în colivie, scatiul neliniștește pe cotoiu care e pacific. El se teme că scatiul are intenții agresive asupra lui. Faptul că scatiul scoate capul printre gratiile coliviei, admie ca linie de demarcație între țara scatiului și țara cotoiului, e socotită de felinul meu ca o încălcare de teritorii. El îmi dovedește, și pare a avea dreptate că scatiul e o pa-

săre imperialistă, nesățioasă, care dacă scapă din colivie, e în stare să cucerească tot cerul, să sboare și să turbure aerul celorlalte viețuți, cum a mai făcut. În sfârșit cotoiul meu este indignat și pretinde ca scatiul să desființeze gratiile îndărătul cărtora s'a fortificat agresiv împotriva sa. De altfel de câte ori piscica vede vrăbii în pom este cuprinsă de o mare teamă și se ferește culcându-se pe labe în iarbă.

Când scriu această cronică, scatiul e în fața mea și nu știe că scriu despre el. El nici nu știe că se cheamă scatiu. Foarte mulți semeni ai noștri sunt ca scatiul meu. Ei nu ne percep nici odată în adevărata noastră realitate și nu bănuiesc o conștiință mai largă de cât a lor. Cunosc un om care se crede foarte însemnat în viață și care e vădit mulțumit de el. Orice sensuri ale vieții aș deștepta în fața lui, el le primește cu o mirare prelungă și cu o indiferență pentru tot ceace e dincolo de gratiile a scatiului. Mândria de a descoperi legile universului, de a crea în artă, de a promova cultura ori valorile vieții el n'o are. Nu înțelege absolut nimic, nu e turburat de nimic și e plătisit de prezența mea ca de a unui om de nici o ispravă. El nu mă invidiază fiindcă nu mă percepe. Scatiul meu e grațios dar în fond rămăne a-nost. Nici o simpatie nu se poate lega între noi doi. El nu mi-e recunoscător pentru hrana pe care i-o dau, nu știe că-l ocrotesc de piscică, nu mă suferă în apropierea lui, și nu se oprește nici odată să-mi facă amical cu ochii. Ființele inferioare nu pot comunica. Piscica e hoată, dar aci privește cu ochii la pasăre, aci ridică ochii la mine. Și-a dat seama că protejez colivia, știe dar de existența mea și-mi cere neutralitatea în timpul când ar urma să se aperse de vrăbie.

Aristarc

Indiscreții și Anecdote

Arhimede se deda cu atăta pasiune studiilor sale, încât numai cu mare greutate era adus la masă. Chiar când era în baie, se spune că în timp ce era spălat, el nu înceta de a face figuri de geometrie pe corpul său.

Montaigne își iubise într'atât tatăl, încât după moartea acestuia, el îmbrăca adesea o mantie ce fusese a părintelui său, în amintirea repausatului. Atunci el spunea: „Imi place să mă nvelesc cu tatăl meu”.

Un oarecare trimisese lui Voltaire o tragedie pentru ca acesta să-și dea părerea sa. Venit după răspuns, Voltaire îi spuse: „Dificultatea nu e de a face o tragedie ca aceasta, ci de a răspunde celui care a făcut-o”.

Karl Van Garten, pictor din Amsterdam, lucra în atelierul său. Cineva intră: — Karl, zise vizitatorul, vin să-mi iau rămas-bun, plec, o corabie mă așteaptă pentru a pleca la Livorno. Cei doi prieteni schimbă între ei cuvinte amabile, pictorul, în haină de casă, întovărășește pe prietenul său până la poartă, care dă pe cheiul canalului; o barcă aștepta pe călător. — Ce-ar fi să mă conducă până la corabie? — În haina aceasta? — Ce importantă are! Iți va fi mai răcoare. Pictorul se lasă convins, conversația devine din ce în ce mai interesantă, a-jung aproape de corabie; Van Garten nu vrea să întrerupă discuția. El se urcă împreună cu prietenul său: va coborî în prima barcă pe care o va întâlni; dar nu întâlnește niciuna și căpitanul refuză să oprească. Van Garten ajunge astfel la Livorno, îi place Italia și rămăne acolo. Soția, care-l așteptase cu masa, îl uită și el face la fel. Nu s'au mai revăzut niciodată. Van Garten a murit la Veneția în 1678.

Despre La Fontaine se povestește că era atât de distrat, încât prezentându-se regelui care-i acordase audiență specială spre a-i înmăna Fabulele, după ce făcu reverența de rigoare constată că uitase să ia volumul.

Când Michelangelo văzu pentru prima oară pe fiul

pictorului Franca, care era foarte frumos, îi spuse: — Tatăl tău știe mai bine să facă figuri vivante decât figuri pictate.

J. J. Rousseau arată într'o zi lui Voltaire oda lui către posteritate: — Nu cred, îi spuse autorul Henriadet, că această scrisoare va ajunge la adresă.

Unul din principiile filosofiei lui Zenon se știe că era acela că noi suntem supuși unui destin inevitabil. Dar servitorul său abuză, în felul său, de acest principiu și-și fură stăpânul. Zenon îl pedepsi. Servitorul îi spuse pentru a se scuza: — Eram destinat să fur. — Da, răspunde Zenon, dar să fii și bătut.

Börne, în vârstă de douăzeci de ani, se găsea într'un cerc unde se discuta cu înfrigurare. Contra voinții sale fu și el atras în dispută. Un domn mai în vârstă, care-și apăra cu îndărăjire părerea, se infurie pe tânărul Börne care avusese curajul să-l contradică și-l apostrofă astfel: — Cum, tiner, îndrăznești să mă contrazici? La vârsta dumitale, eu eram încă un măgar în chestiuni de acestea. — Atunci v'apți păstrat destul de bine, răspunde Börne repede.

Ducele Cosimo de' Medici se ocupa între altele cu pictura și sculptura. Un „Neptun” de al său fu pus într'o piață din Florența. Întrebându-l pe Michelangelo ce crede despre acesta, îi răspunde cu un aer îndurerat: — Ah! Îl rog pe Dumnezeu să vă ierte pentru păcatul de-a fi stricat o așa de frumoasă bucată de marmoră.

I se întâmplă odată lui Kant să fie cavalier de onoare al unei perechi cam nepotrivite: mirele avea 75 ani, mireasa 21. Intre invitații se găsea și o doamnă care doorea de mult să vorbească cu Kant. De îndată ce fu posibil ea îl opri pe Kant cu următoarea întrebare: — Domnule profesor, oare mai este de sperat să se nască copil din această căsătorie? Kant o privi câteva secunde apoi răspunde serios: — De sperat nu, doar de temut.

POSTA REDACTIEI

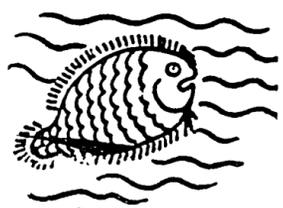
A. Albu, Ploiești: Întăiu Dora d'Istria nu prezintă interes pentru literatură. Al doilea nu publicăm decât articole făcute după lecturi cercetări proprii. Al treilea îți faci o idee puțin măgulitoare despre informația noastră. Articolul d-tale este un rezumat repetit din cartea d-nei Magda Nicolaescu Ioan: Dora d'Istria (Buc., Cartea Românească). Costel Moraru, Bals: Răspuns direct. I. Felea, Buc.: Nu ne interesează „viața” în legătură cu Flaubert ci ficțiunea de viață, arta. Apropierea lui Flaubert de Aldous Huxley este imposibilă. Nu vă luați după reclama de gazete. Mihai Dragomir, Buc.: Răspuns direct. A. O., Chișinău: Pe noi ne interesează să scriți despre arta lui Montherlant; și numai în cuprinsul ei și de concepția de viață. Scrisoarea deschisă către scriitorul francez unde e vorba de „omul puternic și liber” de „dragostea unui om pentru altul”, de problema femeii etc. nu intră în cadrul preocupărilor noastre. P. Șerbănescu, Tg. Mureș: Se vor trimite la toate librăriile, dar dacă nu vine comandați-o la libr. Ath. Gheorghiu, Iași (20 lei prima, 25 a doua). Ștefan A. Doinaș, Arad: O poezie s'a dat la cules. Dr. P. C., Buc.: Puteți colabora în marginile instrucțiilor noastre. Polemica n-o rezervăm noi, nu ca o petrecere ci ca un mijloc de progres. S. Gruie, Bacău: Puțin cam amencic. Dacă ne cunoști programul, atunci evident că nu te vei descuraja. I. Becher, Iași: Răspuns direct. G. Fr., Cernăuți: Aștept acea colaborare. I. M. Mitcu, Buc.: Nu ne înțeleg greșit. Noi vrem articole despre scriitori nu despre probleme de viață. Barbu Mihail, Buc.: Încă

nu. Ara Ilev, Buc.: Încă nu. Dr. P. C., Buc.: Vezi mai sus. M-tia G., Bărlad: Vom încerca, dar pentru asta puțin răgaz. M. Ch., Iași: E posibil să-l folosim, scurtat. S. Edvorov, Buc.: Prea scurt. Dim. Răd.: Vedeti „Instrucțiunile”. A. Luc., Buc.: O modalitate s'ar putea să găsim, însă vreau să știu cine ești. Chiar, prin înfrângerea spațialității, noi formăm o redacție spirituală și ca atare ne modificăm unul prin altul. D-ta eludezi însă sugestiile mele.

Errata

La nr. 49 P. I, c. 3: Măruntel ca fluturii; P. II, c. 3: (sfârșitul art. despre D. Nanu); și întemeiat pe o noțiune mai adecvată a artei; P. III, c. 2 r. 26: Să mă duc peste etag; c. 6: Căltoria Centurionului; (În Instrucții), c. 4: despre cine știe ce mărunț scriitor; ne trimit compilații înțelegându-ne greșit; c. 6: Irène Nemirovsky.

Se suspendă p. câteva săptămâni, din cauza unor lucrări grafice, reuniunile redacționale. Colaboratorii sunt rugați să vină la Facultate, Luni dim. la ora 10, (seminar) ori Marți, Miercuri, după curs.

Toată corespondența redacțională, cărțile și revistele se vor trimite d-lui G. Călinescu, strada Ionescu No. 4 — Iași.